

**Kommentit vammaisneuvoston lausuntoon vammaisten
henkilöiden asumispalvelujen myöntämisen perusteiden
luonnokseen**

Ikääntyneiden ja vammaisten lautakunta 23.9.2026

Katja Vuori 23.6.2026

Ohje diojen lukemiseen

- Diasetissä vasemmalla kursivoituna luonnoksen kohta, johon vammaisneuvoston kommentti perässä. Oikealla kursiivilla mahdollinen luonnokseen korjattu kohta sekä hyvinvointialueen vastaus kommenttiin.

Kommentit luonnoksen johdantoon 1/4

- *Palvelun myöntämistä puoltaa hakijan elämänvaiheessa tyypillisen avuntarpeen ylittävä tarve, joka johtuu vammaisuudesta.*
Vammaisneuvoston huomio: Ei ylittävä vaan tavanomaisesta tarpeesta poikkeava. Lievempikin vamma voi aiheuttaa elämänvaiheessa tavanomaisesta tarpeesta poikkeavaa avun tarvetta.
- (Luonnoksessa ollut aiemmin kaavio päätöksenteon prosessista kun arvioidaan oikeutta vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin).
Vammaisneuvosto kommentoinut asiaa näin:
Tässä arvioinnissa ei saa sulkea pois arviointia siitä, miten asiakkaan edun ensisijaisuuden edelleen voimassa olevan periaatteen mukaisesti järjestetään palvelut. Vammaispalveluilla on tarkoitus toteuttaa osallisuutta ja osallistumista sekä itsenäistä elämää (kts. VPL 1 §). Näihin ei useinkaan päästä muiden palvelujen avulla, jos ne keskittyvät enemmän hoivaan ja huolenpitoon.
- Korjattu muotoon: *Palvelun myöntämistä puoltaa hakijan elämänvaiheessa tyypillisestä avuntarpeesta poikkeava tarve, joka johtuu vammaisuudesta.*
- Poistettu kaavio kokonaan muutetusta luonnoksesta.

Kommentit luonnoksen johdantoon 2/4

- Kommentti kaaviokuvasta: Huom. Myös kaaviossa tulisi mainita se, että sopivuutta ja riittävyttä arvioidaan suhteessa vammaisen henkilön asiakassuunnitelmassa esiin tuotuihin tarpeisiin ja toiveisiin sekä siihen, ovat muut palvelut riittäviä ja sopivia toteuttamaan vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa 2) tukemaan vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista; 3) sekä turvaamaan vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen ja edun mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut. Olennaista on huomata, että asumisen tuen palveluilla ei pyritä vain eksistenssiminimiin eli turvaamaan välttämättömät perustarpeet, vaan tarkoitus on elää itsenäisesti, olla osallinen ja määrätä itse omasta elämästään tarvittaessa siihen tukea saaden.
- *Keusote järjestää vammaispalvelulain mukaista asumispalvelua sekä omana palveluna että ostopalveluina. Keusoten omat asumispalvelut ovat ensisijaisia ostopalveluihin nähden.* (Kommentti: Tässä tulee silti huomioida mm. asiakkaan etu, palvelujen jatkuvuus (shl) sekä se, että kaintekoisia jonoja ei voi ylläpitää vain siksi, että ostopalvelujen käyttöä halutaan välttää.)
- Kyseinen kaavio poistettu muutetusta luonnoksesta. Tilalle muotoiltu teksti: *Kartoitettaessa asiakkaan oikeutta tiettyyn vammaispalvelulain mukaiseen palveluun, arvioidaan ensin, onko kyseessä vammaispalvelulain mukainen vammaisen henkilö ja poikkeako hänen avuntarpeensa elämänvaiheeseen tyypillisesti kuuluvasta avun ja tuen tarpeesta. Tämän jälkeen arvioidaan, onko asiakkaan palvelutarpeeseen mahdollista vastata ensisijaisen lainsäädännön kautta tulevilla palveluilla ja ovatko nämä asiakkaan tarpeeseen soveltuvia ja riittäviä. Tämän jälkeen arvioidaan täyttyvätkö asumispalvelujen myöntämisen perusteet. Asiakkaan toimintakykyä, avuntarvetta sekä asiakkaan näkemyksiä kirjataan palvelutarpeen arvioon ja/tai asiakassuunnitelmaan.*
- Luonnoksessa on tarkoitettu vammaispalvelulain mukaista asumispalvelua. Vammaispalveluissa asumispalvelua myönnetään silloin kun asiakas täyttää palvelun myöntämisen perusteet ja hänelle löytyy hänen tarpeitaan vastaava yksikkö. Vammaispalvelujen asumispalveluissa ei pidetä edellä kuvatun kaltaisia keinotekoisia jonoja.

Kommentit luonnoksen johdantoon 3/4

- *Ennen asumispalvelupäätöksen tekemistä asiakkaan toimintakyky ja palveluntarve kartoitetaan sekä selvitetään perhehoidon mahdollisuus.*
- Kommentti: Asumisen tuki järjestetään vammaispalvelulain säädöksen mukaisesti ensisijaisesti asiakkaan toivomalla toteutustavalla (VPL 18 §). Perhehoito on yksi vammaispalvelulain mukaisen asumisen tuen järjestämistapa, ei siis mitenkään ensisijainen, jota jokaisen asiakkaan kohdalla olisi harkittava.)
- *Vammaispalvelujen asumispalveluissa on tiettyjä yleisiä kriteerejä, joiden on täyttyvä ennen kuin palvelua voidaan myöntää.*
 - *Vamma tai pitkäaikaissairaus, joka vaikuttaa merkittävästi asiakkaan toimintakykyyn joko pysyvästi tai pitkällä aikavälillä ja aiheuttaa tuen ja ohjauksen tarpeen asumiseen*
 - (kommentti: tällaista merkittävyyden vaatimusta ei lainsäädäntö sisällä asumisen tuen osalta. Asumisen tukea on järjestettävä, jos vammainen henkilö tarvitsee apua tai tukea hoitaakseen päivittäiset toimensa VPL 18 §).
 - *Pääsääntöisesti 18 –vuoden ikä*
 - Kommentti: myös lapsen asumisen tukea on lainmukainen velvollisuus järjestää, siitä säädös vpl 19-21 §)
- Poistettu luonnoksesta perhehoidon mahdollisuuden selvittäminen.
- Muutettu luonnokseen näin: *Asiakas on vammaispalvelulain tarkoittama vammainen henkilö ja hän tarvitsee apua ja tukea päivittäisten toimien hoitamiseen, eikä hänen tuen tarpeeseensa voida vastata kevyemmillä palveluilla*
- Jätetty luonnokseen ennalleen ja lisätty perään teksti: *(lapsen asumisen tuesta tehdään erillinen ohje)*

Kommentit luonnoksen johdantoon 4/4

- *Palvelu voidaan joutua päättämään, mikäli asiakas on poissa yksiköstä pitkiä aikoja tai asiakasta ei muuten tavoiteta työskentelyn edistämiseksi.*
(kommentti: tämä maininta tulee poistaa lainvastaisena. Asumisyksikössä sijaitseva asunto on yksityinen koti, jonne saadaan apua ja tukea asumista varten. Asumispaikalla on samat perusoikeudet kuin kaikilla ihmisillä kuten esim. henkilökohtainen vapaus viettää aikaa haluamallaan tavalla. Mitään tiettyä läsnäolopakkoa ei voida asettaa asumisen tuen saamisehdoksi.)
- *Muutettu luonnokseen: Palvelu voidaan joutua päättämään, mikäli asiakas on poissa yksiköstä pitkiä aikoja toistuvasti tai asiakasta ei muuten tavoiteta työskentelyn edistämiseksi.*
Asumispalvelujen päättyessä asiakas ohjataan tarvittaessa muiden yksilöllistä palvelutarvetta vastaavien sosiaalipalvelujen piiriin.
- Näissä tilanteissa palvelua ei käytännössä päästä toteuttamaan ja asiakas ei saa tarvitsemaansa palvelua, jolloin täytyy pysähtyä miettimään miten asiakkaan tarvitsema tuki voidaan järjestää.

Kommentit luonnoksen kappaleeseen kaksi, 1/2

- *Viime kädessä vammaispalvelujen viranhaltija tekee ratkaisun siitä, soveltuuko asiakas vammaispalvelulain mukaisen tuetun asumisen piiriin. (Kommentti: Palvelut tulee järjestää asiakkaan ilmaisemista toiveista ja tarpeista käsin, ei siis organisaation reunaehdoista ja tarpeista. (kts. HE 137/1999) sosiaalihuollon asiakaslaista) Tässä voisi siis lukea, että viime kädessä vammaispalvelujen viranhaltija tekee ratkaisun siitä, soveltuuko vammaispalvelulain mukainen tuettu asuminen asiakkaalle. Asiakkaan ei tarvitse soveltua mihinkään, vaan palvelut järjestetään hänen tarpeidensa mukaisesti.)*
- *Asiakkaan toimintakykyä voidaan ylläpitää ja/tai edistää kotiin vietävällä tuella ja/tai ennaltaehkäistä raskaamman tuen ja hoidon tarvetta (kommentti: tällaista saamisedellytystä laki ei mahdollista. Sinänsä tietysti hyvä, jos toimintakykyä pystytään tämän palvelun tuella ylläpitämään, mutta myöntämisedellytyksenä sitä ei voi käyttää, vaan toimintakyvyn ylläpitäminen on terveydenhuollon saamiseen liittyvä kriteeri esim. lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineissä.)*
- *Korjattu luonnokseen: Viime kädessä vammaispalvelujen viranhaltija tekee ratkaisun siitä, soveltuuko tuettu asuminen asiakkaan palvelutarpeeseen.*
- *Korjattu luonnokseen: Tuettu asuminen on riittävä palvelu asiakkaan itsenäisen asumisen tukemiseen.*

Kommentit luonnoksen kappaleeseen kaksi, 2/2

- *Asiakas tarvitsee ohjausta ja motivointia asumisen taidoissa ja arjen- ja elämänhallinnassa (esim. hygieniasta huolehtiminen, päivärytmi, asunnon kunnossapito ja laskujen maksu). Kommentti: Tämä on ristiriidassa edellisen kohdan kanssa. Ensin pitää ohjeen mukaan olla motivoitunut ja sitten seuraavassa kohdassa tuleekin tarvita motivointia.*
- *Tuetussa asumisessa asiakkaan pääasiallinen avun tarve johtuu pitkäaikaisesta vammasta tai sairaudesta. Mikäli asiakkaalla on akuutteja mielenterveys- ja/tai päihdeongelmia, hän tarvitsee näihin osaamista vammaispalvelujen ulkopuolelta. Ikääntymisestä johtuvaan avuntarpeeseen vastataan ikääntyneille tarkoitetuilla palveluilla. (Kommentti: Asiakkaalla tulee tarvittaessa olla omatyöntekijä, joka huolehtii siitä, että palvelut muodostavat asiakkaan tarpeiden ja edun mukaisen kokonaisuuden. Tällainen monialaisen tuen tarve on otettava huomioon asiakassuunnitelmaa laadittaessa.)*
- Korjattu luonnokseen:
 - *Asiakas on halukas asumisen tuen järjestämiseen tuettuna asumisena ja haluaa etsiä yhdessä ohjaajan kanssa uusia ratkaisuja arjen mahdollistumiseksi.*
 - *Asiakas tarvitsee ohjausta ja motivointia asumisen taidoissa ja arjen- ja elämänhallinnassa (esim. hygieniasta huolehtiminen, päivärytmi, asunnon kunnossapito ja laskujen maksu).*
- Asiakkaalle nimetään tarvittaessa omatyöntekijä ja asiakkaan tilanne arvioidaan palvelutarpeen arviointia tai asiakassuunnitelmaa laadittaessa.

Kommentit luonnoksen kappaleeseen kolme, 1/1

- *Asiakkaan toimintakykyä voidaan ylläpitää ja edistää yhteisöllisellä asumisella ja ennaltaehkäistä raskaamman tuen ja hoidon tarvetta (kommentti: sama kuin edellinen toimintakykyä koskeva huomio)*
- *Muutetaan luonnokseen näin: Yhteisöllinen asuminen on riittävä palvelu vammaisen henkilön asumisen tukemiseen.*

Kommentit luonnoksen kappaleeseen kuusi, 1/3

- *Mikäli omassa toiminnassa ei ole vapaana tai vapautumassa asiakkaalle soveltuvaa asumispalvelupaikkaa, järjestetään palvelu ostopalveluna kilpailutuksen mukaisessa etusijajärjestyksessä.* (kommentti: ohjeessa olisi tärkeää olla kuvaus myös siitä, miten järjestyy muu kuin asumisyksikössä sijaitsevaan asuntoon järjestettävä asumisen tuki. VPL:n HE:ssä annetut tarkemmat perustelut tuovat mahdollisuuksina esiin mm. näitä: "Asumisen tuki voitaisiin järjestää henkilön tavalliseen yksityisasuntoon, useamman henkilön yhteiseen asuntoon (ns. kimppa-asumiseen), normaalin asuntokannan seassa olevaan useista asunnoista koostuvaan asuntoryhmään tai asuntojen verkostoon, joka koostuu erillisistä asunnoista, joiden asukkaille turvataan tarvittava tuki ja apu. Asumisen tuki voitaisiin järjestää myös ryhmämuotoisesti toteutettuun asumiseen." Järjestäjä määrittää toteuttamistavan. (Kommentti: Vammaispalvelulain mukainen asumisen tuki on järjestettävä ensisijaisesti asiakkaan toivomalla toteutustavalla. Tämä on suoraan vpl 18 §:ssä oleva säädos, jota ei voi oikeuslähteenä ohittaa hyvinvointialueen omilla ohjeilla.)
- Jätetty kohta luonnokseen ennalleen, mutta lisätty kohdan perään teksti:
- *Vammaisen henkilön oma näkemys palveluiden tarpeesta ja tuottamistavasta on aina kirjattava asiakassuunnitelmaan ja asiakassuunnitelmasta poikkeaminen on perusteltava. Hyvinvointialueella on palvelunjärjestäjänä oikeus päättää palvelun järjestämistavasta kuitenkin ottaen huomioon asiakkaan ja hänen omaistensa näkemys asiasta sekä viime kädessä asiakkaan etu.*
- Etenkin tuetun asumisen kohdalla on monia tapoja siihen, miten asumisen tuki voidaan järjestää. Kaikkia mahdollisia variaatioita ei ole tähän avattu.

Kommentit kapaaleeseen kuusi 2/3

- *Asiakas ei voi jäädä jonottamaan paikkaa yksikköön, jonka ei arvioida vastaavan asiakkaan palvelutarpeeseen.*
- *Kommentti: tämä on käytännössä kielteinen päätös, eli asiakkaan tulisi oikeusturvan toteutumista varten saada kirjallinen päätös muutoksenhakuohjeineen.*
- *Muutettu luonnokseen näin: Mikäli asiakas ei vahvista paikan vastaanottamista tai kieltäytyy tarjotusta paikasta, kieltäytyminen kirjataan asiakastietojärjestelmään. Asiakkaan kieltäytyttyä hänelle soveltuvasta tarjotusta paikasta, asiakkaan kiireellisyys arvioidaan uudelleen ja paikan saaminen voi viivästyä. Asiakas ei voi jäädä jonottamaan paikkaa yksikköön, jonka ei arvioida vastaavan asiakkaan palvelutarpeeseen.*
- *Mikäli asiakas selkeästi hakee palvelua tietyistä asumisyksiköistä ja viranhaltija selvitysten perusteella toteaa, ettei kyseinen yksikkö vastaa asiakkaan palvelutarvetta, asiakkaalle tehdään tästä kielteinen päätös.*

Kommentit kappaleeseen kuusi 3/3

- **Kommentti:** On syytä korostaa, että viranhaltijan laaja päätösvalta asumispalveluiden myöntämisessä on herkkä kysymys. Viranhaltijalla pitää olla kokonaisvaltainen tieto asiakkaan toimintakyvystä tai arjen tuen tarpeista, erityisesti silloin kun tiedot perustuvat muihin kuin asumispalveluihin liittyviin arvioihin. Päätöksenteossa tulisi ensisijaisesti painottaa ohjaajien, lääkäreiden ja hoitajien asiantuntijalausuntoja.
- **Kommentti:** Asiakkaiden arjen toimivuutta on seurattava säännöllisesti, esimerkiksi kuukausittain, jotta voidaan ehkäistä tilanteen heikkeneminen. Erityisesti näkymättömät vammat, kuten aivovammat, eivät saa johtaa virheellisiin kielteisiin päätöksiin. Tuetun asumisen järjestämisessä tulee huomioida myös läheisten saavutettavuus, sillä sosiaaliset suhteet ehkäisevät syrjäytymistä ja tukevat hyvinvointia.
- Asumispalvelua hakevien asiakkaiden kohdalla palvelutarpeen arviointi tehdään perusteellisesti ja hyödynnetään monialaista osaamista. Vammaisten henkilöiden kohdalla asumispalvelujen myöntäminen on pääsääntöisesti piltkäaikainen päätös.
- Asumispalveluissa asiakkaiden tilannetta seurataan säännöllisesti. Palvelun toteuttaja tekee asiakkaalle puolivuositain palvelukohtaisen suunnitelman, jossa asiakkaan tilannetta käydään kattavasti läpi.

Hyvinvointia yhdessä

Kiitos!

KEUSOTE.FI